

'Profijtelijk melken, nu en straks' centraal in Week van Koeien & Kansen

Profijtelijk melken nu en straks! Dat staat centraal in de Week van Koeien & Kansen. De week start met de Open Dagen van Praktijkcentrum De Marke, op 23 en 24 september. Van 27 september tot en met 1 oktober stelt vervolgens elke dag één deelnemer van Koeien & Kansen zijn bedrijf open voor collega's en andere geïnteresseerden. Het doel van deze open dagen marathon is om kennis en ideeën uit te wisselen over profijtelijk melken. Daarbij zijn het nieuwe mestbeleid en de kaderrichtlijn water belangrijke randvoorwaarden voor straks.

Programma

Op vrijdag 23 en zaterdag 24 september pakt Praktijkcentrum De Marke groots uit met twee Open Dagen. Op zaterdagmorgen wordt de jaarlijkse "Melker van Morgen Award" uitgereikt. Dit jaar gaat deze naar een boer(in) die vruchtbare samenwerking is aangegaan met een agrarische collega. Aansluitend op de uitreiking volgt een "lagerhuis discussie" waarbij een aantal kopstukken uit de sector met elkaar debatteren over actuele onderwerpen.

Van dinsdag tot zaterdag gaat een karavaan met thema's (onder andere voeding, huisvesting, bemesting, samenwerking en biodiversiteit) op tournee langs vijf Koeien & Kansen bedrijven. Centraal staat profijtelijk melken, dus het saldo. Bij alle thema's is er daarom, naast de technische kant, volop aandacht voor de economische gevolgen.

Jaap Gielen, projectleider

De Marke	23 en 24 sept, Hengelo
Fam. Post	27 sept, Hengelo
Fam. Sikkenga	28 sept, Bedum
Fa. de Vries	29 sept, Solwijk
Fam. Hoefmans	30 sept, Alphen
Fam. Schepens	1 okt, Maarheeze

Tourprogramma

vrijdag 23 september	De Marke, Hengelo (Gld)
zaterdag 24 september	De Marke, Hengelo (Gld)
dinsdag 27 september	fam. Post, Nieuweroord (Dr)
woensdag 28 september	fam. Sikkenga, Bedum (Gr)
donderdag 29 september	fam. De Vries, Stolwijk (ZHI)
vrijdag 30 september	fam. Hoefmans, Alphen (NB)
zaterdag 1 oktober	fam. Schepens, Maarheeze (NB)

Nieuw mestbeleid komt eraan

Nieuw mestbeleid

Op 1 januari 2006 gaat het nieuwe mestbeleid van start. De belangrijkste wijziging is dat het huidige Minas-stelsel wordt vervangen door een stelsel van gebruiksnormen met maximum normen voor het gebruik van stikstof en fosfaat. Kortom, veranderingen waarop de melkveehouders moeten anticiperen om profijtelijk te kunnen blijven melken.

Week van Koeien & Kansen

Bij deze bedrijfsaanpassingen wil het project Koeien & Kansen en praktijkcentrum De Marke de melkveehouders ondersteunen met kennis en ervaringen tijdens de Week van Koeien & Kansen. De deelnemende melkveehouders met hun bedrijfsadviseurs en onderzoekers binnen het project, pionieren al vanaf 1 januari 2005 met dit nieuwe beleid. De eerste ervaringen zijn al opgedaan met vraagstukken als: hoe verdeel ik mijn organische mest over het jaar en over de percelen, kan ik het ureumgehalte verder verlagen, blijf ik beweiden en is samenwerking een goed alternatief etc. Interessante informatie die de Koeien&Kansen-veehouders willen delen tijdens de Open Dagen.

Melkers van morgen

'Melkers van morgen' combineren ondernemerschap met vakmanschap, zijn nieuwsgierig naar nieuwe informatie en vak-kennis en zien in veranderingen eerder de kansen dan de bedreigingen. Het project Koeien & Kansen wil voor de 'melkers van morgen' gesprekspartner zijn in de Week van Koeien & Kansen.

U bent van harte welkom!

Innovatieve huisvesting vanuit de praktijk gezien

Nieuwe stal?

Als je aan een veehouder vraagt wat hij zou veranderen als hij een nieuwe stal mocht bouwen, dan weet hij meestal wel een lijstje op te noemen. Sommige veehouders zoeken hierbij de oplossingen binnen bestaande concepten en producten. Anderen zijn zo overtuigd dat het anders kan, dat ze zelf beginnen te schetsen, te metselen of te lassen.

Prijsvraag

Vanuit die praktische insteek ontstaan soms goede ideeën die ook bruikbaar zijn voor andere veehouders. ASG en Boerderij zijn derhalve op zoek gegaan naar praktijkmensen met creatieve ideeën op het gebied van huisvesting voor melkkoeien. Middels een oproep in het vakblad Boerderij konden boeren hun ideeën melden en meedingen in deze prijsvraag. Een rendementsberekening door de DLV en publicatie in de Boerderij zijn de prijzen voor het beste praktijkidee. Op zaterdag 24 september a.s. wordt de winnaar bekend gemaakt op de Open Dagen van Praktijkcentrum De Marke.

Post drukt kosten met hulp akkerbouwers

'Samenwerking waar beiden beter van moeten worden'

Goedkopere maïsinkoop, lagere kosten voor mestafzet en een tweede of derde trekker uitsparen. Geneugten van een goede samenwerking met een buurman-akkerbouwer. Een vlieger die overigens alleen opgaat voor veehouders die zich in willen leven en als beide er beter van worden.

Vooraf melkveeouders die in de afgelopen tien jaar hun bedrijf verplaatsten naar het noorden, kwamen nogal eens tussen de akkerbouwers terecht. Zo ook de maatschap Post die in 1996 het bedrijf verplaatste van het Overijsselse Vriezenveen naar het Drentse Nieuweroord. Aanvankelijk had het bedrijf met 3 ton melk nog grond over, die als aardappelland werd verhuurd aan een buurman. Toen het bedrijf groeide had Post alle grond zelf nodig, en veranderde de huur in landruil. Grootste voordeel daarvan was dat de achterste helft van de lange smalle kavel kon worden ingeruild voor het naastgelegen voorste gedeelte van de kavel van de buurman.

Snelle groei

Vanaf 2003 is het bedrijf van de maatschap snel verder gegroeid met twee sprongen van 150.000 kg en een van 50.000 kg per jaar erbij. Vader Cor en zoon Frank Post melken 950.000 kg melk met 30 hectare eigen grond. Nu hebben ze juist extra grond nodig voor de teelt van ruwvoer (snijmaïs) en de afzet van het teveel aan mest. "Hoe intensiever je bedrijf wordt, hoe meer baat je kunt hebben van een goede samenwerking met akkerbouwers en hoe meer je hen daarvoor kunt betalen", zegt Frank dan ook.

Een buurman ging maïs telen voor de maatschap en het aantal hectares groeide gestaag van 8 naar de huidige 13,5. Post maakt er jaarlijks afspraken over en wil het dan ook geen vaste samenwerking of koppeling noemen. "We zijn er allebei vrij makkelijk in. We bespreken onze wensen en wat we er voor willen betalen. Als maar duidelijk is dat we er beide beter van worden, dan komen we er altijd uit."

Ieder zijn vak

Het telen van voer en het afnemen van mest is in twee aparte afspraken gegoten. Voor de maïs betaalt Post 680 euro per hectare. De kosten voor hakselen en inkuilen (370 euro) betaalt hij zelf. Voor 1050 euro zit het dan in de kuil achter de stal. "Dat is 22 tot 25 euro per ton. In de fouragehandel betaal je al gauw meer dan 30 euro, dus reken maar uit." Post kiest zelf het maïsras dat hij wil laten verbouwen. In het telen van de maïs erkent hij in de akkerbouwer zijn meerdere. "Ieder zijn vak. Een akkerbouwer produceert gewoon betere en schonere maïs dan een veehouder. Zelf hebben we ook een perceel, met gele stukken in de kopakkers vanwege structuurschade. Dat zie je bij hem niet."

Mest op tijd leveren

Uiteraard neemt de buurman die de maïs teelt hiervoor ook mest van Post af. Daarnaast heeft hij met een tweede akkerbouwer een achtjarig contract voor afname van minimaal 800 kuub mest. Deze benut hij meestal voor de (poot)aardappels. Post levert de mest op de kopakker wat hem 2,20 euro per kuub kost en betaalt daarnaast 1 euro per kuub mee aan het injecteren. De akkerbouwer maakt zelf uit wanneer hij de mest nodig heeft en kiest en bestelt daarvoor ook zelf de loonwerker. En dat is cruciaal voor de akkerbouwer, vertelt Post. "Een akkerbouwer is een pietje precies in het landwerk en de structuur van de grond is heilig. Valt er onder het mestuitrijden een buitje regen, dan is het over. En kun je de mest niet leveren als hij het wil benutten, dan laten ze het zaaiklaar maken en inzaaien of poten daar niet op wachten. Dan halen ze kunstmest en hebben ze jouw mest niet meer nodig."

Keuzemenu

Overigens is de samenstelling van rundermest onder druk van het mestbeleid gunstiger geworden voor gebruik in de akkerbouw. "Het stikstofgehalte, het kaligehalte en chloor zijn gedaald. Dat maakt de mest nu beter geschikt om onder aardappels te benutten." Post mixt de mest in het voorjaar regelmatig, zodat de mest in maart en april ook direct beschikbaar is. Een opvallend detail is dat hij de akkerbouwer de keus biedt uit mest uit vijf verschillende mestkelders. Daarvan heeft hij in januari/februari mestmonsters beschikbaar. "Voor akkerbouwers is het cruciaal dat ze vooraf de samenstelling weten. Ze willen geen verrassin-

gen, want dan zitten ze een seizoen lang met de gevolgen van een teveel of te weinig. De keuze uit verschillende samenstellingen kan daarom ook belangrijk zijn. Hij kan de mest kiezen die het beste past bij de grond en het gewas waarop hij het wil gebruiken."

Wederdienst

Zo werkt Post met twee akkerbouwers samen rondom maïs en mest. Met een derde heeft hij afspraken over het over en weer gebruiken van een trekker. "Ik kon ook wel eens een trekker gebruiken van de andere twee, maar die zijn zelf goed voorzien. Dan hoeven ze nooit iets van mij te lenen en dan is het een eenzijdig verhaal waar zij te weinig aan hebben", legt Post uit. "Zo kwam ik bij deze akkerbouwer terecht. Hij spaart een trekker uit, omdat hij er in de oogsttijd een van ons kan gebruiken voor kipperwerk. Wij kunnen juist bij het inkuilen wel eens een derde trekker gebruiken voor het schudden en wiersen."

Afspraken in de winter

Het winterseizoen is de periode om afspraken te maken over de samenwerking in het volgende seizoen. De akkerbouwers bepalen dan hun bouwplannen. Post maakt eind van het jaar voor zichzelf een ruwvoerbalans waarmee hij inschat hoeveel snijmaïs hij nodig heeft. In de kerstvakantie gaat hij daarover om de tafel met beide akkerbouwers.

Of dat volgend jaar weer lukt op dezelfde manier als afgelopen jaren, is onzeker door alle wijzigingen in de inkomensvoetbalans. "De maïspremie gaat op in de inkomenspremies voor alle hectares. Eén van de akkerbouwers heeft het standpunt dat hij de maïspremie dus niet meer beurt en dat de prijs daarom omhoog moet." Door de ont koppeling van premies gaan de akkerbouwers komende jaren wellicht andere keuzes maken met hun gewassen. Eén van de burens stopt bijvoorbeeld volgend jaar al met suikerbieten. Of daar andere gewassen voor terugkomen, of dat hij (pacht)grond afstoot is nog niet duidelijk.

Bereid om in te leven

Verder speelt mee dat Post wat meer eigen grond wil, om de mestafzet te kunnen regelen binnen de grens van 85% via boer-boer transport. Waarschijnlijk probeert hij daarvoor land bij te pachten, waarop hij dan zelf maïs wil telen.

"Samenwerken met akkerbouwers ligt voor de hand als je bij elkaar in de buurt zit", zegt Post ten slotte. "Als veehouder kun je er zeker baat bij hebben, maar het is nooit vanzelfsprekend. Zij moeten er ook financieel voordeel in zien en je moet bereid zijn om je in te leven in hun wensen en problemen."

Een kwestie van durven

Stikstofexcretie laat zich omlaag sturen met rantsoen

Via het voer valt goed op een lage excretienorm te sturen. De uitslagen van acht meetweken op het bedrijf van de maatschap Post in Nieuwerood laten dat zien.

Laptop

Frank Post haalt zijn laptop tevoorschijn met een excel-overzicht. De 100 melkkoeien blijken efficiënt om te gaan met de stikstof die ze via het voer opnemen. Gemiddeld zetten ze die voor 36% om in melkeiwit. Gevolg is een relatief lage stikstofexcretie in de mest. Gemiddeld kwam de in de meetweken bepaalde excretie uit op 97 kilogram. Volgens de rekenwijze van het nieuwe mestbeleid zouden de koeien van Post voor 119 kg N per jaar in de boeken staan.

Post produceert 950.000 kg melk op 30 hectare eigen grond en 24 hectare pacht en moet dus veel afvoeren, al kan dat over korte afstand naar buurbedrijven van akkerbouwers.

Rekensom

Frank becijfert dat bij een excretie van 119 kg N per koe en een (norm)gehalte van 4,6 kg N in een kuub mest, er 780 kuub moet worden afgevoerd. Maar aangezien hij minder dan 85% daarvan met boertransport kan afzetten, moet het rekensommetje worden gemaakt met de bemonsterde N-gehalten: gemiddeld 3,6 kg N. Dus moet 918 kuub worden afgevoerd. De kosten vallen met 3,20 euro per kuub relatief mee, maar het gaat altijd nog om een bedrag van bijna 3.000 euro. Als met de werkelijke excretie mag worden gerekend scheelt dat bijna 640 kuub aan mestafzet, ofwel 2000 euro.

Mestbeleid voor domme boeren

Post heeft dus baat bij een bedrijfsspecifieke excretienorm in het mestbeleid. "We springen zuinig om met stikstof, maar met de voorstellen die er nu liggen boeit dat eigenlijk niks. Het bewijst alleen maar dat het een mestbeleid is voor domme boeren", stelt hij. Hij gaat ervan uit dat Koeien en Kansen erin slaagt zo'n bedrijfsspecifieke aanpak te ontwerpen en geaccepteerd te krijgen. "Maar ik vrees dat er wel twee tot drie jaar overheen gaat voor we daar de vruchten van plukken."

Snel, gemiddeld en langzaam

Als we bij het voerhek de kosten en het nut van de voermengwagen bespreken zegt Frank dat hij evengoed reden heeft om optimaal te blijven voeren. "Met mengen krijgt de koe het voer in de juiste verhoudingen. Dan ga je efficiënt met voer om en dat is altijd gunstig." Post voert een rantsoen met kuilvoer, maïs en raap/soja. De kracht ligt in zijn durf om laag te blijven met Ruw Eiwit. De gehalten in de drogestof varieerden afgelopen winter en zomer van 138 tot 151 gram. "De grens ligt wel ongeveer bij 145. Zit je daar te veel onder, dan kost het melk. En als je in de stal goed kijkt, zie je een paar koeien met een dof haarkleed. Als je scherp voert, moet je wel enorm op blijven letten." Bij de samenstelling van het rantsoen kijkt hij weinig naar het RE- en VEM-gehalte. Het gaat veel meer om de juiste verhoudingen. Zo mag er best eens een hoog OEB in zitten, als daar dan ook maar voldoende snelle energie tegenover staat. Zowel voor energie als eiwit geldt dat het er in de snelle, gemiddelde en langzame vorm voldoende moet zijn. Opvallend is dat hij daarmee op een rantsoen komt met een Vem-dekking van slechts 97%. Met dat zuinige rantsoen produceren de koeien toch 9400 kg melk met 4,43% vet en 3,58% eiwit. Mooie cijfers die het verdienen om beloond te worden in het mestbeleid.

Diederik Sleurink

Koeien & Kansen gespiegeld aan de praktijk

Om de bedrijfseconomische resultaten van de Koeien&Kansen-bedrijven te kunnen beoordelen, zijn deze vergeleken met de resultaten van andere melkveebedrijven. Het blijkt dat het netto bedrijfsresultaat op de K&K-bedrijven 3,55 euro per 100 kg melk hoger is.

Spiegelgroep

Om te kunnen vergelijken is voor elk individueel Koeien & Kansen-bedrijf een zogenaamde Spiegelgroep gemaakt. Deze is samengesteld uit een aantal bedrijven die qua bedrijfsstructuur (bedrijfsomvang, intensiteit, grondsoort) zoveel mogelijk lijken op een te beoordelen K&K-bedrijf. Zo kunnen verschillen in resultaten verklaard worden door verschillen in de bedrijfsvoering. De Spiegelgroepen zijn samengesteld op basis van gegevens uit het Bedrijven Informatienet van het LEI.

Tabel 1 Bedrijfsstructuur K&K t.o.v. Spiegelgroep (2003)

		K&K	Spiegel	Afwijking
Totale melkproductie bedrijf	kg	748572	753112	-4540
Intensiteit	kg/ha			
	voed. opp.	15730	15342	389
Cultuurgrond	ha	50.6	53.1	-2.5

Overeenkomstige bedrijfsstructuur

In tabel 1 staat voor het jaar 2003 de gemiddelde bedrijfsstructuur van Koeien & Kansen weergegeven t.o.v. de gemiddelde Spiegelgroep. Uit de tabel blijkt dat de verschillen klein zijn. Het doel van de werkwijze met Spiegelgroepen was immers ook dat de Spiegelgroepen qua bedrijfsstructuur zoveel mogelijk overeen zouden komen met de Koeien&Kansen-bedrijven.

Hoger saldo voor K&K

Uit tabel 2 blijkt dat de Koeien&Kansen-bedrijven een hoger saldo realiseren, wat met name het gevolg is van hogere opbrengsten (+ 1,42 euro/100 kg melk). De hogere opbrengsten worden voor het grootste deel behaald bij de overige opbrengsten (+ 1,16), maar ook de melkopbrengst is 0,30 euro hoger. Bij de toegerekende kosten scoren de Koeien&Kansen-bedrijven onder andere beter door lagere voerkosten.

Hoger netto resultaat

Het netto bedrijfsresultaat (alle opbrengsten – alle kosten incl. berekend) is 3,55 euro per 100 kg melk hoger op de K&K-bedrijven. Dit wordt met name bereikt door lagere niet toegerekende kosten (- 2,64). De K&K-bedrijven doen het vooral beter bij de totale bewerkingskosten (ook - 2,64). De loonwerkkosten zijn hierbij weliswaar 0,31 euro/100 kg melk hoger, maar de arbeidskosten en de kosten voor machines, werktuigen en installaties zijn respectievelijk 2,34 en 0,62 euro/100 kg melk

lager. Het feit dat de arbeid op Koeien&Kansen-bedrijven efficiënt wordt ingezet blijkt ook uit de hogere melkproductie/uur, omzet/uur en arbeidsopbrengst/uur.

Wat betreft de mineralenoverschotten presteert Koeien & Kansen goed in vergelijking met de Spiegelgroep. Het stikstofoverschot is 27 kg/ha lager, gerealiseerd door een fors lager kunstmestverbruik (- 42 kg). Het fosfaatoverschot op de Koeien&Kansen-bedrijven is 4 kg/ha lager.

Van kwartje tot strategie

Eén van de hoofddoelen in de eerste fase (lopend t/m 2003) van het project Koeien & Kansen was het realiseren van lagere mineralenoverschotten zonder dat dit ten koste zou gaan van het economisch resultaat. De manier waarop dit het beste gerealiseerd kon worden was afhankelijk van de bedrijfsomstandigheden en van de sterke punten en interesses van de ondernemer. In het begin van het project hebben alle ondernemers daarom gewerkt aan een strategisch plan voor hun bedrijf, waarmee ze de projectdoelen en uiteraard ook hun eigen doelen zouden kunnen realiseren op een manier die het beste paste bij henzelf als ondernemer, het bedrijf en de omgeving. Dit heeft geleid tot een grote diversiteit aan strategieën (K&K-rapport 14, Van kwartje tot strategie), maar zoals uit dit artikel blijkt dus ook tot realisatie van de doelstelling.

Gerben Doornwaard (LEI)

Tabel 2 Bedrijfsresultaten K&K t.o.v. Spiegelgroep (2003)

		K&K	Spiegel	Afwijking
Totale opbrengsten rundvee	€/100 kg melk	37.87	36.45	1.42
Totale toegerekende kosten rundvee	€/100 kg melk	11.44	11.61	-0.17
Saldo rundvee	€/100 kg melk	26.43	24.84	1.59
Saldo overig	€/100 kg melk	0.60	1.28	-0.68
Totale niet toegerekende kosten	€/100 kg melk	36.34	38.98	-2.64
Netto bedrijfsresultaat	€/100 kg melk	-9.31	-12.86	3.55
Melkproductie/uur	kg	179	152	27
Omzet/uur	€	69	57	12
Arbeidsopbrengst/uur	€	4.7	1.8	2.9
N-overschot	kg/ha	168	194	-26
P2O5-overschot	kg/ha	11	16	-5

Kosten milieumaatregelen tegen het licht

De Marke op zoek naar goedkopere beweiding

Onderzoekers denken dat de beweiding op De Marke anders en daarmee goedkoper kan. De siëstabeweiding tijdens een deel van de zomer veroorzaakt hogere kosten voor arbeid en loonwerk. Veel milieumaatregelen hebben als gemeenschappelijk trekje dat ze de bewerkingskosten verhogen.

Proefbedrijf De Marke sleutelt al jaren aan zo duurzaam mogelijke melkveehouderij met een goed economisch resultaat. Op het bedrijf zijn veel maatregelen doorgevoerd om de verliezen van stikstof en fosfaat naar de bodem en uitstoot van ammoniak naar de lucht zo ver mogelijk terug te dringen. Maar dit jaar is nog eens wat scherper gekeken naar de economie van de genomen milieumaatregelen. Van een hele reeks maatregelen is bekeken welke kosten ze met zich meebrengen. Nu wordt onderzocht of de milieueffecten ook op een andere, goedkopere manier te halen zijn. Voorbeelden van milieumaatregelen zijn het in vruchtwisseling verbouwen van maïs en gras, zelf triticultale verbouwen, rijenbemesting van drijfmest in maïs, jongvee een groot deel van de zomer opstallen en summerfeeden en de koeien beperkt weiden en eerder opstallen.

Bewerkingskosten

Uit het onderzoek bleek volgens onderzoeker Leon Šebek dat de milieumaatregelen verschillende soorten kosten meebrengen, maar de rode draad is dat ze vooral hogere bewerkingskosten veroorzaken. Dit zijn de kosten voor arbeid en loonwerk. Het is dus interessant om milieumaatregelen te vinden die minder bewerkingskosten meebrengen, vooral als je ook met vreemde arbeid werkt. Overigens geldt dat net zo goed voor 'gewone' melkveehouders, die voor extra uren niet meteen meer geld kwijt zijn. Om voldoende liters per man te melken moeten zij ook voortdurend op zoek naar arbeidsbesparingen. Uit het onderzoek zijn verschillende milieumaatregelen naar voren gekomen, waarbij het zinvol blijkt om te zoeken naar kostenbesparingen. Kijken naar aanpassing van de beweidingstrategie vinden de onderzoekers het meest veelbelovend. Uit het onderzoek blijkt dat de siëstabeweiding die een gedeelte van het jaar wordt toegepast, de bewerkingskosten sterk verhoogt.

De Marke

"De koeien gaan maar een paar uur per dag naar buiten, onder andere 's avonds omdat een gedeelte van het jaar siëstabeweiding wordt toegepast. Daarom hebben we kleine percelen. Het kost tijd om die percelen goed voor elkaar te maken. En om voldoende maai- en beweidingstrappen te hebben moeten regelmatig kleine oppervlaktes gemaaid worden om in te kuilen. Dat brengt meer dure loonwerkuren met zich mee dan voor grote oppervlaktes."

De onderzoekers werken nu scenario's uit die in beeld brengen of met een aangepaste beweiding hetzelfde milieuresultaat valt te halen tegen lagere kosten. Bijvoorbeeld door een vorm van standweiden te gaan toepassen. Daarbij wordt gedacht aan een blokkensysteem, waarbij de koeien om de 3 weken een nieuw perceel krijgen. Volledig standweiden lijkt op De Marke geen optie, omdat de huiskavel vrij droogtegevoelig is.

Niet zomaar omgooien

Šebek legt uit dat het voor het milieu al wat uitmaakt in welke periode van het jaar de meeste beweiding plaatsvindt. "In de eerste helft van de zomer is de benutting van de mest en urine die in de weide valt veel beter. Dat scheelt dus in de stikstof- en fosfaatverliezen." Aan de andere kant heeft veel weiden in het voorjaar en het begin van de zomer weer tot gevolg dat er minder voorjaarskuil kan worden gewonnen. Dat kan er weer toe leiden dat meer krachtvoer en eiwitrijk ruwvoer moet worden aangekocht of geteeld, maar De Marke heeft als uitgangspunt zo veel mogelijk eigen geteeld voer te gebruiken om de mineralenaanvoer te minimaliseren. "Je ziet, het grijpt allemaal in elkaar. We gaan niet zomaar op een andere beweiding over, we willen eerst precies alle milieueffecten in kaart hebben en goed op een rij hebben hoe we het kunnen uitvoeren. Er is jaren gebouwd aan het huidige systeem op De Marke. Alles heeft een reden, dus zijn we daar heel zuinig op." In het rapport dat dit najaar verschijnt wil Šebek naast een vorm van standweiden ook omweiden en volledig opstallen vergelijken met de huidige aanpak. De scenario's worden daarna nog voor commentaar voorgelegd aan een aantal deskundigen. Pas daarna valt het besluit over al of niet invoeren in het nieuwe seizoen.

Het rapport levert voor melkveehouders interessante informatie op, verwacht Šebek. Van een reeks milieumaatregelen wordt inzichtelijk wat die kosten en waar de kosten ontstaan. Veehouders kunnen daarmee zelf bekijken wat in hun situatie reële kosten en dus ook reële alternatieve milieumaatregelen zijn.

Diederik Sleurink

Colofon

Redactie: C. Staal
Animal Sciences Group,
divisie Praktijkonderzoek Lelystad

Ontwerp:
TVA Mediaproducties B.V. Doetinchem

Vormgeving:
CSC, Animal Sciences Group

Druk: Drukkerij Cabri B.V. Lelystad

Gratis exemplaren van de nieuwsbrief zijn aan te vragen bij het secretariaat. Overname van artikelen is toegestaan mits voorzien van duidelijke bronvermelding